

Sămănătorul

Revistă Săptăminală

Supt îngrijirea d-ilor :

AUREL C. POPOVICI

PENTRU PARTEA POLITICĂ.

D. AIGHEL, ST. O. IOSIF, M. SADOVEANU, C. SANDU-ALDEA, ION SCURTU

PENTRU PARTEA LITERARĂ.

G. M. MURGOCI

PENTRU PARTEA ȘTIINȚIFICĂ.

Sumarul :

MAIOR V. VERZEA. — Înaintările în armată (noul regulament).

AUREL C. POPOVICI. — Mentalitate demagogică (II)

MIHAIL PETROV. — Căderea frunzelor (poezie)

I. P. — Tristia (poezie).

D. CRISTORIAN. — Idealul (traducere după Matilda Serao).

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

B-dul ACADEMIEI No. 3. — Str. EDGAR QUINET No. 4.

BUCUREȘTI

EXEMPLARUL :

În țară . . . 20 bani

În străinătate 25 „

ABONAMENTUL ANUAL :

În țară . . . 10 lei

În străinătate . 12 „

„MINERVA“ INSTITUT DE ARTE
GRAFICE ȘI EDITURA

B-dul ACADEMIEI 3. — EDGAR-QUINET 4. — BUCUREȘTI

A APARUT :

Poesii

DE

Mihail Eminescu

EDIȚIE ÎNGRIJITĂ DUPA MANUSCRISE DE

I. SCURTU

PREȚUL : LEI 1.50.

De vânzare la toate librăriile din țară

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

<p>REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA B-dul Academiei, 3, Strada Edgar Quinet, No. 4. BUCUREȘTI</p>	<p>ABONAMENTUL ANUAL În țară . . . . . 10 lei În străinătate . . . . . 12 »</p>
--	---

ÎNAINȚĂRILE ÎN ARMATA NOASTRĂ

— NOUL REGULAMENT —

În articolul meu «Inaintările în armata noastră» publicat în «Sămănătorul» din 17 August a. c., am arătat că în corpul ofițeresc există serioase nemulțumiri, din cauză că nu s'aū urmat cu statornicie normele de înaintare.

Mai fie care ministru de războiū a modificat, cu anume scopuri, legea de înaintare sau regulamentul ei.

În anul 1906, supt guvernul conservator, prin Înaltul Decret Regal No. 1014, din 27 Februarie, s'a promulgat o nouă lege de înaintare, iar la 9 Mai a apărut regulamentul pentru aplicarea acestei legi. După acest regulament s'aū făcut înaintările timp de un an. Iar în anul următor, venind liberalii la putere, s'a abrogat acest regulament chiar în preziua înaintărilor ce urmaū să se facă la 10 Mai 1907, și ca să se îplinească scriptura — că fie-care Ministru trebuie să modifice și legea de înaintare, această lege a fost modificată în primăvara anului acestuia, adică după un an și cîteva luni de aplicare.

În sfîrșit, abia la 15 Octombrie a. c. a apărut și noul regulament al legii de înaintare.

Deci de la 10 Mai 1907 și pînă la 15 Octombrie 1908, legile de înaintare (*în acest timp scurt, am avut 2 legi*) — s'aū aplicat după voința d-lui ministru de războiū, căci nu exista regulament pentru aplicarea lor.

Prin legea de administrație a oștirea, din 1900, ministrul de războiū este obligat a lua avizul consiliului superior la elaborarea legilor și regulamentelor militare. Dacă această consultare a avut loc, se naște întrebarea: cum aceiași generali, membrii ai consiliului de războiū, aū aprobat cu atita ușurință regulamente care imediat după aplicarea lor, aū trebuit să fie abrogate?

Mai toate legile și regulamentele de înaintare ce am avut conțineau dispozițiuni bune și condițiuni serioase pentru a se asigura înaintarea elementelor harnice și valoroase, — însă mai totdeauna aveau

cîte o porțiță prin care se puteau înconjura, pentru anume persoane—aceste garanții. Ast-fel unii au putut înainta repede, fără a satisface condițiunile cerute pentru stagiū la trupă sau diferite comandamente.

Am avut și avem generali, cari în toată cariera lor militară abia au 3 sau 4 ani de serviciū efectiv la trupă; cu toate că știința comandamentului și inițiativa nu se pot învăța și dezvolta de cît prin exercițiul efectiv al comandamentului în toate gradele lui.

Unul dintre cei mai valoroși ofițeri superiori ai noștri, generalul Hirjeu, actualul comandant de divizie, a dat la lumină anul trecut o carte intitulată «*Disciplina*», «*Doctrina*», «*Inițiativa*» — în care, la pagina 239, zice cu multă dreptate: «Cea dintîi condițiune pe care trebuie să o satisfacă un comandant militar este ca să fie la locul său, adică să aibă conștiința că poate face față tuturilor îndatoririlor comandamentului ce i s'a încredințat. Pentru aceasta, el trebuie să fi obținut gradul și comandamentul ce are, numai prin propriile-î puteri și merite. Nu ar fi greu să se satisfacă această condițiune, dacă ne-am hotărî să curățim legea înaintărei în armată de toate aschiile care ne înțepă voința, cînd sîntem chemați să o aplicăm, și dacă ne-am impune înșine datoria nestrămutată, de a o aplica sincer și conștiincios, urmărind un singur scop: *interesul armatei*. Administrînd înaintărea în armată, cu dreptate și fără părtinire — vom ajunge în scurt timp să înjghebăm un comandament, să dăm o orientare sănătoasă educațiunei corpului ofițeresc — *prea mult influențat astăzi de protecțiune, de favoritism și de jocul partidelor politice*, care strică și înjosesc caracterele, și încă să ucidem în fașe *arivismul*, care a adus atîtea rele armatei rusești și amenință chiar și armata franceză».

* * *

În noul regulament al legii de înaintare, care a apărut zilele trecute, la articolul 10 și 11, se prevede că înaintările la vechime, cît și cele la alegere, se vor face, pentru fiecare grad, *ținînd socoteala de promoție*.

Acest principiu l-am susținut în articolul meu publicat în August, și sînt sigur că exprimam dorința tuturilor camarazilor.

În raportul cu care d-l ministru supune aprobărei M. S. Regelui acest regulament, afirmă că acest procedeu stabilește un echilibru indispensabil pentru menținerea disciplinei și a camaraderiei în armată.

Ce bine ar fi fost, dacă d-l ministru s'ar fi călăuzit de acest principiu, la înaintările făcute în anii 1907 și 1908!

S'ar fi evitat nemulțămirile justificate ale ofițerilor propuși la alegere și vechime din artilerie, cari au rămas pe nedrept cu 3 și 4 ani

în urma camarazilor de promoție din alte arme. În această privință citasem cazuri concrete.

Să dea Dumnezeu, ca cel puțin de aci înainte normele acestea — consfințite prin noul regulament, să fie respectate — pentru a să reda sufletului efițeresc încrederea în viitor.

La articolul 12 din acest regulament se prevăd și înaintări excepțional de rezezi, pentru anumiți ofițeri superiori, cari se disting spre a putea ajunge tineri încă în fruntea comandamentelor mari militare.

În starea actuală de lucruri, când influențele politice sînt considerabile, îmi este teamă, că vor profita de acest avantajiu excepțional acei cari vor dispune de proptele mai puternice.

După legea actuală, ministrul de război face înaintările. Dar el este om politic și este supus influențelor și intereselor de partid.

Miniștrii de război s'aũ schimbat cu fiecare guvern, — astfel că ei nu prezintă destulă garanție de stabilitate și continuitate în norme de înaintare — ca probă schimbările dese de legi și regulamente.

Pentru a se evita pe viitor aceste continue schimbări de legi și pentru a putea avea o continuitate reală în progresul oștirea, va trebui să se încredințeze, cât mai curînd, șefului Marelui Stat Major al armatei, comandamentul, organizarea, instrucția înaintările și mutările, căci numai cînd el va avea o putere executivă, va putea organiza, prepara și instrui trupele în vederea planurilor de război, pe cari le pregătește.

Astăzi, Marele Stat Major nu are nici o legătură cu corpurile de armată; el este mai mult o fabrică de regulamente și instrucții, cari aũ nevoie de aprobarea ministrului — și cari, foarte de multe ori, se modifică de persoane puțin competente din birourile ministerului de război.

Cînd se vor da șefului Marelui Stat Major atribuțiunile de mai sus — atunci cred că s'ar putea alege, pentru înaintări excepționale, ofițerii cei mai destoinici, și mai presus de toate *cu caracter*, cari prin serviciul la corpurile de trupă și la Statul Major s-ar impune camarazilor prin *lucrări și aptitudin deosebite, cunoscute de întreaga oștire*.

Despre această cestiune voiũ vorbi mai tîrziu, într'un articol special, în care cred că voiũ fi de acord cu părerile ce susținea d-l general Averescu, înainte de a fi ministru de război.

În noul regulament de înaintare sînt și portite, prin care se lasă multe la latitudinea ministrului, astfel: numai pentru unii coloneli propuși a fi înaintați la gradul de general se cere un stagiul de comandament în altă armă.

Această condițiune este foarte folositoare pentru pregătirea de a comanda cele 3 arme întrunite, și ar fi bine să fie obligatoare pentru toți. În armatele mari și chiar în armata bulgară se practică această cerință.

Cadrul acestui articol nu-mi permite să discut acuma toate inovațiunile și schimbările ce s'au introdus în noul regulament; sper că camarazi din activitate vor discuta, în presa militară, punctele dubioase și neînțelegerile ce s'au strecurat. Voiu vorbi încă de două cestiuni.

La articolul 68 se zice: «Ministrul de război își însușește încheierile comitetului inspectorilor *hotărîte prin majoritate de voturi*. În cazul că ministrul are motive a se depărta dela aceste încheieri, va trebui să arăte explicit, în raportul către M. S. Regele, acele motive precum și punctele anume în care crede că este necesar a se depărta dela hotărârile comitetului.»

Prin această porțiță atotputernicia ministrului se întărește și mai mult — căci va face ce va voi.

Sînt sigur că generalii inspectorii vor fi călăuziți de interesele superioare ale oștirea — și vor vota totdeauna *cu majoritate de voturi* propunerii folositoare armatei, astfel că ar fi fost bine să nu se pună la îndoială conștiința lor.

La «Dispoziții transitorii» art. 103 se zice: «Dispozițiunile regulamentului de față se vor aplica treptat, astfel că trecerea dela starea actuală la aceea pe care o va crea complecta lor aplicare, să concilieze în mod rațional drepturile deja cîștigate de ofițeri cu noile dispozițiuni. Vor trebui nivelate aceste deosebiri încetul cu încetul și numai acolo unde avantajele de carieră dobîndite de unii ofițeri *aș fost datorile întâmplărei, iar nu alegerii voite a autorităților de drept, bazate pe meritele bine constatate ale ofițerilor.*»

Mi-se pare extraordinar de îndrăzneată această afirmare, și este o blamare și o caracterizare aspră — pentru cei cari au condus oștirea și au făcut înaintări, — cînd într'un regulament de lege, aprobat cu Inalt Decret Regal, se afirmă că *în oștirea noastră sînt ofițeri cari au dobîndit avantaje de carieră datorile întâmplărei, iar nu alegerii voite a autorităților.*

Iată unde ne-a adus schimbările continue de legi și regulamente.

MAIOR V. VERZEA.

MENTALITATE DEMAGOGICA

— RĂSPUNS «VIITORULUI» —

II.

Stabilitatea și trăinicia ori și a unui regim de libertate atîrnă de puterea pe care o au oamenii conducători, aristocrația firească a fiecărei țări, de a-și păstra și apăra importanța lor respectivă.

ADAM SMITH, *Wealth of Nations*,
Cartea IV. Cap. 7.

...mai ales mințile pe jumătate instruite sînt primitoare de utopii politice și fanaticism. Foarte puținii dintr'acești oameni pot pricepe consecințe îndepărtate sau chiar și consecințe foarte apropiate de cele directe.

W. ED. HARTPOLE LECKY,
Democracy and Liberty, vol. I,
264.

Ca toți adversarii mei, așa și «Viitorul» zice că dacă admitem, — parcă natura ne întrebă pe noi! — clase conducătoare, «o oligarhie», cum zice el, legile se votează în vederea intereselor unui număr restrîns de oameni cărora li se jertfesc, observă el, «interesele celor mulți». — Tema e veche; cam de vr'o două mii de ani (cu toată nai-vitatea «Viitorului» care-și închipue, acum în urmă, — o deosebire fundamentală între așa numita democrație antică și cea modernă spre care ne duc valurile demagogiei internaționale). Dar aici se ivește imediat chestiunea cea mare: care sînt interesele «celor mulți»? Și aici ne găsim în fața unei literaturi întregi pe care nu o voiu discuta cu «Viitorul». Eu unul, și mă găsesc iarăș în armonie cu cei mai de seamă scriitori în această chestiune, nu pun existența unui Stat pe interesele «celor mulți», căci după a mea părere, această concepție a filosofiei politice din secolul XVIII, precum și a Benthamiștilor, și a multor alora din vechime și pînă astăzi, ca teorie e falsă; iar ca practică trebuie să ducă Statele, mai curînd sau mai tirziu, la perzare. Căci, spre a nu lungi vorba: în practică și de regulă, vorba nici nu-î de «cei mulți», ci numai de cei desculți... Eu unul nu pun chestia pe interesele «celor mulți», prea adesea zăpăciți și înșelați de cei vicleni; eu pun chestia pe interesele naționale. Apoi acestea, din nenorocire, nu sînt totdeauna înțelese de către «cei

mulți». Dar de drept și de fapt, ele sînt mai mari și mai importante decît ale «celor mulți»: *ele sînt ale națiunii întregi.*

Ian întrebați, de exemplu, azi pe toată țărănimea romînească din regat, pe «cei mulți» — dacă vor sau nu vor să împartă toate moșiile, tot bugetul Statului, toate averile publice și particulare între ei, între «cei mulți»; întrebați-i dacă le trebuie armata sau nu le trebuie; dacă le mai trebuie biserici și școale sau preferă circiume în locul lor etc. Nu prea încapе îndoială că răspunsul lor are să fie congruent cu dorințele, cu «interesele celor mulți», și mai ales ale celor desculți — *dar o să mai fie un asemenea plebiscit identic cu interesele naționale ale Statului Român, cu existența neamului romînesc?* O simplă «chestie de minte», nu-i așa?.. Și totuș, cîtă complexitate în această aparentă simplitate!

Urmează de aici oare că poporul romînesc nu ar fi ținînd la țara lui? Incheierea ar fi pripită și nedreaptă. Poporul ține la ea, în fundul sufletului său chiar foarte mult, dar ține la ea în mod inconștient. În prima linie, el ține, ca orice popor din lume, la interese individuale, pentru că nici nu știe ce-i politica, nici ce-i Stat, nici ce-i națiune și nu se preocupă de asemenea chestiuni decît la zile mari, și nu le poate înțelege, și nu le va înțelege *nici odată*, — ori ce învățămînt s'ar răspîndi, — cum le pot înțelege cei chemați de Dumnezeu, sau dacă vreți de natură, a-l governa și a-l conduce, în conformitate cu *adevăratele interese ale lui, cu adevăratele lui simțiri, ale întregului popor, dela vlădică pînă la opincă.* Pentru că așa scrie la cartea firii, pentru cei ce știu ceti într'însa. Și poporul, deși nu știe, *simte*, simte perfect că așa este, că așa *trebuie* să fie, că altfel nu se poate. Numai cînd Dumnezeu său străbun și steaua seculară a vieții lui l'au părăsit; cînd a început să uite de cuvîntul evangheliei, de moravurile cele bune, și să asculte de palavrele demagogiei; cînd democrația radicală îl smintește din drumul său istoric, îl minte și-il înșală făcîndu-l să-o adore pe ea ca pe o pronie cerească, — numai atunci simțirea lui normală se pervertește, numai atunci se ia și el după lumină rătăcitoare, după cei cu fericirea «celor mulți», — și se pomește în bălți de sînge, în sînge pînă în briu, în cimitirul naționalității sale.

Ș'apoi în Prusia cea «oligarhică», cum ar zice «Viitorul», legile se vor fi votînd în ziua de azi de fapt așa că li se jertfesc întotdeauna interesele *naționale* sau măcar ale celor mulți?... Apoi în Englitera «oligarhică», «oligarhică» chiar pînă astăzi, tot așa se vor fi «jertfind» interesele *naționale*, sau fie și numai ale celor mulți? Apoi în România, «oligarhia» liberală-conservatoare de la 1848 în-

coaci, a jertfit și jertfește oare interesele *naționale*, sau măcar ale celor mulți? Iar în Serbia, în Grecia, aceste interese sunt mai înțeleșite și mai sigure păzite?...

«*Viitorul*» întreabă, cu o totală lipsă de orientare în această chestiune cum o pusesem eu, — că putea-s'ar oare compara «*oligarhia română*» cu aristocrația istorică a Angliei? Mai întâiu: ce înțelege «*Viitorul*» prin ceea ce mereu numește el «*oligarhia română*»? Înțelege într'adevăr numai pe conservatorii din România? Atunci nu pot discuta eu cu el; rămâne să discute cu ziarele partidului conservator. Eu întreb: admite el *adevărul patent său nu*? Admite el, ceea ce toată lumea de bună credință din România admite: că ceea ce se poate numi în România o *clasă conducătoare*, o *oligocrație* în sensul propriu, în sensul meu, o «*oligarhie*», după «*Viitorul*», e toată clasa conducătoare de azi a României deci: *liberalii și conservatorii*? Căci, *de drept, de jure, în fața legii*, boerii români nu mai există. Iar «*boerii*» care există azi *de fapt*, adică oameni cu averi și cu cultură, sînt *parte conservatori, parte liberali*. *E adevărat aceasta sau nu*? Întreb atunci: *ce rost mai are azi aceasta vecinică plingere teatrală de «oligarhia română»?* Că această *oligocrație* sau clasă conducătoare, sau cirmuitoare, în orî ce cas: *liberal-conservatoare*, — nu e la înălțimea ei?... Că e formată, cum se plînge «*Viitorul*», din «*elemente etnice cu totul deosebite*»? — Să admitem că e așa. Întreb: introducînd, — și mai ales de odată — întreaga țărănime, și întreaga sărăcime fără carte, dela orașe, în Parlamentul României, în politica ei, situația «*ticăloasă*» de azi se va preface în bine?... Cînd actualii «*oligarhii*» ai României, — *elementele liberale și conservatoare de azi*, — vor fi înecate în masele acelor *homines novi*? Oamenii politici cei noi pe cari îi vor sufla vînturile și îi vor scurge ploile demagogiei, *fatalmente* din ce în ce mai vulgare, o să fie ei mai cinstiți, mai pricepuți? Noua clasă conducătoare, noua «*oligocrație*» o să fie superioară celei de azi? Întreb: «*Viitorul*» crede el aceasta?

Că o reprezentatiune națională poate fi mai largă sau mai restrînsă? Incontestabil. Dar dacă e mai largă, atunci chiar în mijlocul ei se produce o altă «*oligocrație*», mai restrînsă, mai hotărîtoare, *cea adevărat conducătoare*. D-nii Sturza, Ionel Brătianu, Costinescu. d. p. nu au oare o situație mai hotărîtoare decît imensa majoritate a clubului liberal? *E adevărat sau nu aceasta*? Și mai întreb, tot din punct de vedere al teoriei, firește, — *e bine sau nu e bine așa cum este*? Și dacă nu e bine, din punct de vedere al unui ideal, *se poate să fie amînteri azi și mine și poimîne, și multă, multa vreme încă*? Fire-ar oare mai bine pentru țară dacă toate hotărîrile acestor

oamenii politici fruntași ar atirna direct nu numai de clubul liberal, ci, poate, în fiecare an, de vre-o două milioane de voturi? De un club liberal mereu schimbător, compus din oameni mereu noi, mereu străini și tot mai incompetenți?... E saū nu o *realitate si o trebuință o clasă conducătoare statornicită, o «oligocrație» organizată?* Evident, pentru că o națiune civilizată este și trebuie să rămână o piramidă politică cu bază largă, cu mijloc și cu vîrf, iar nu o mlaștină, «egalitară» numai în distribuirea miasmelor omoritoare. Apoi dacă admiteți că națiunea e o piramidă politică, toată concepția «democrației tot mai largi» cade în baltă. Acolo e locul ei. Căci de acolo porniseră și acolo au ajuns și ajung de mii de ani toate democrațiile radicale. Chestia e numai de timp, iar 50 saū 100 de ani nu însemnează nimic față de acest adevăr istoric.

Burke, care a fost și el *liberal*, o parte mare a vieții lui, zice cu drept cuvînt, în chestia participării tuturor la politică: «Un om ignorant care nu-î destul de smintit ca să-și desfacă și să-și refacă mecanismul ceasornicului său, are totuș destulă incredere în sine că poate desface în bucăți și că ar putea reface, după pofta lui, un mecanism moral (Statul) de o mai mare importanță și complexitate, alcătuit din mult mai fine rotițe, șuruburi, balanțe și forțe ce lucrează în direcții deosebite și se țin în echilibru»¹⁾.

Dar nu numai *priceperea*, ci și *caracterul* conducătorilor e hotărîtor în politică. De aceea, aprecierea și alegerea unor oameni cu asemenea calități nu se pot lăsa la voia întîmplării, la simpla dorință a «celor mulți», mai totdeauna duși de nas de cei desculți.

«Pozițiunea unui om politic, zice *Lecky*, este esențialmente aceea a unui *veghetor*, și *interese de cea mai enormă importanță depînd în mare parte de caracterul său*. A pune conducerea afacerilor în mîinile unor oameni cinștiți, vrednici de încredere și competenți este, deși nu singurul dar de sigur cel mai important scop al politicei, și o *imensă proporție din nenorocirile pe cari politicianii le-au adus asupra lumii au fost cauzate de faptul că mari interese politice trecuseră în mîinile unor simpli aventurieri și făcători de planuri...* Cîntea și necîntea se găsesc în toate rangurile și în toate gradele de avuție, dar cînd e vorba de afaceri de ale masselor de oameni, *trebuie să judecăm după termenii medii și probabilități, și mai ales după puterea ispitelor și presiunea intereselor*»²⁾.

Dar adversarii mei mai au o nădejde, anume: că cu cît o democrație e mai largă, cu atît clasa conducătoare, oligocrația, fruntea ierarhieii «sociale» se preface, «se întărește» zice «*Viitorul*.» De sigur că ea se preface. Dar prefăcîndu-se mereu și fără nici o regulă, s'o

¹⁾ *Edm. Burke, Works*, vol. V. p. 130.

²⁾ *Lecky, Democracy and Liberty*, vol. I. pag. 116.

fi întărind într'adevăr sau se pare numai? *Se poate ea măcar întări* din dată ce toate straturile cu cultură mai serioasă, — *cîtă brumă este într'o țară într'un moment dat!* — sînt mereu și sistematic coborite la numitorul celor fără de cultură sau cu una inferioară? Din dată ce, cei puțini și destoinici, — *cum îi are o țară într'un moment dat!* — sînt mereu și radicalmente înlocuiți cu alții fatalmente *fără rutină, fără experiențe practice, fără caracter cunoscut?* Antogoniștii mei or fi cunoscînd pe *Treitschke?* E un istoric *serios* — și în chestiuni politice, mai serios decît mulți profesori universitari cari scriu istorioare și fabule politice prin reviste, ba chiar și prin ziarele ilustrate din străinătate... Apoi iată ce spunea el *Germaniei arhi-culte*, în vestita sa conferență publică, ținută la universitatea din Berlin, cu ocazia serbărilor pentru aniversarea bătăliei dela Sedan: «*O societate democratică nu-și caută de loc capi săi între oamenii de talent, după cum își inchipuiesc visătorii; căci talentul rămîne totdeauna o calitate aristocratică; democrația caută să fie guvernată de plutocrați sau de plebe; sau de unii și de alții. Inspăimîntător de repede pierde noua generație ceea ce Goethe consideră ca scop final al orî și căreia educațiunii: evlavia; evlavia față de Dumnezeu; respectul... față de barierele așezate de structura societății omenești împotriva poftelor; de asemenea ea pierde evlavia față de patrie care ar fi să cedeze în fața unei fantome a unei omeniri ce va avea să numere bani și să trăiască în desfătări. Cu cît cultura (democratică!) se întinde în straturi tot mai largi, cu atît mai mult se spălăcește!*»

Așa judecă un Treitschke și mulți alții ca el, efectele democrației «tot mai largi» asupra *Germanilor*, — asupra unei «națiuni de filosofi» cum îi numesc unii, (*ein Volk von Denkern!*)... Ș'apoi să ne mai mirăm că națiuni tinere și rămase cu mult îndărătul Germaniei, după ce au sorbit, timp de 50 de ani, democrație cu lingura cea mare — presintă azi simptome de intoxicație demagogică, paroxisme politice și morale? Nu de efecte să ne mirăm, Domnii mei, ci *cauzele* să le analizăm, să le studiem; — și de acei doctori să ne mirăm, cari vor să redea sănătate unui trup intoxicat, slăbit și ofilit de otravă, turnîndu-î încă mai multă otravă pe git, o doză enormă, o doză ucigătoare în scurtă vreme. Au mai fost asemenea doctori politici în istorie. Din breasla lor făcea parte și un oare care *Jean Paul Marat*, pe vremuri doftor în grajdiurile contelui d'Artois și apoi doftor în noua

1) Heinrich von Treitschke. *Ausgewählte Schriften*, Vol. I, Leipzig, Hirzel, pag. 334

medicină universală a lui Rousseau, care cu rețeta lui populară «*L'Ami du Peuple*», și cu bisturiul doctorului Guillotin, a contribuit să însănătoșeze Franța așa de mult, încit gloria lui și sănătatea ei umple azi cu admirare pe mulți «intelectuali cu intelectul în plete»...

Dacă adversarii mei ar cunoaște măcar istoria contemporană, — căci cu «*Grecia veche*» și cu «*minunata democrație ateniană*» au sfeclit-o rău de tot — ar trebui să mă știe un lucru de oare care importanță pentru dumnealor: că marele istoric *Treitschke* a fost un *național-liberal*, — un liberal de adînci convingeri ca și colegul său de peste Canalul La Manche, *Lordul Macaulay*, ca și mulți, mulți alți istorici, — și «reacționari» ca subsemnatul; ar măi trebui să știe că din *toți istoricii de valoare din lume, dela Tucidide și pînă la Taine, Ranke, Sybel și Carlyle, nici unul n'a fost democrat radical*.

Da, știa marele istoric și naționalist *Treitschke* ce spune căci *asta-î învățătura reală, pozitivă, indiscutabilă azi*, cu care se aleg, din istoria universală, toți oamenii cari *văd, cu ochii înțelepciunii, istoria universală; cari o pricep* cum trebuie pricepută; pentru cari ea nu-î o simplă cronologie, nu-î un simplu furnicar de date, de nume, de cifre, de expresii sau o catedră de declamații, în formă «critice» sau «literare», în fond demagogice, funeste. Căci și despre istoricii mari ca și despre filosofii și bărbații cei mari de Stat se poate spune ceea ce zice *John Ruskin*, — o inimă simțitoare nu numai pentru artă, ci cu adevărat o inimă evangelică, — că este lucrul cel măi mare pe care un suflet omenesc îl poate face vreodată în această lume: *să vază*; — să vază adică *esența* lucrurilor, — și să spună, în mod simplu, ceea ce *vede*. Căci, zice el, de vorbit, sute de oameni știu vorbi față de unul care știe cugeta; dar și de cugetat, miî de oameni știu cugeta față de unul care știe să *vază*; care știe adică să străbată, printr'un labirint de sentimente, de gîndiri și fapte, la fondul adevărului și la *adevărata* lui înălțime ideală; *ideală* zic, nu ideologică. — «*A vedea lămurit*, zice el, *e poezie, e profecie, e religiune-toate la o laltă*.» Apoi dacă politica *națională* sau *patriotică* nu este o religiune pentru cel ce o face; dacă ea nu se întemeiază *pe vederi clare*; dacă cel ce o face, nu o poate *vedea* în liniile mari ale trecutului; în reliefurile prezentului; în cauzele și urmările ei; în depărtările viitorului — ori și cit un asemenea patriot sau naționalist ar vorbi, ori și cit ar scrie, ori și cit ar cugeta («cu mintea în pruni...») și ar făptui, preocuparea și fapta lui pot fi raționaliste, pot fi democratice, pot fi «în interesul celor mulți»; *ele însă nu constituie o politică patriotică, nu constituie o politică națională*.

Tot ceea ce este bun și nobil și vrednic de imitat în țările anplo-saxone, — ale căror constituții Francezii le-au copiat făcînd însă din ele *caricaturi*, — este pe de o parte *idealitate, poezie religioasă în suflete, nu platonice dorinți în constituții*; iar pe de alta, o *aplicare practică dar privată a psalmilor și a evangheliei creștine, a unei morale de mai multe ori seculare*.

Din tot acest fond de idealitate omenească nu se putea și nici nu s'a pus în constituții de cît o minimă parte; și aceea minimă parte nu se putea și nu se poate pune în practică de cît *de suflete puritane ele însăși; de suflete profund religioase, morale și patriotice; și numai într'o atmosferă priincioasă: într'o întregă lume de sinceră religiozitate, de înaltă moralitate, de patriotism luminat*. Toată această parte bună și nobilă a așa numitelor «democrații» germanice nu a fost și nici nu poate să fie o chestiune de «drepturi» abstracte, de «suveranitate» teoretică, de «egalitarism» artificial, și nul și deastros; ea a fost o exuberanță de virtuți de mult existente; în urma unui *real* triumf al Crucii asupra patimilor omenești; în urma unei reale biruințe a unui patriotism adevărat asupra lăcomiei și trufiei individuale, de sus și de jos. Patimile acestea omenești, nu se pot neutraliza spre o armonie națională printr'un raționalism sec și furibund; nu prin fanfaronade demagogice; nu prin reocuparea mercantilă de interesele «*celor mulți*» chieși, și prin sistematica și absurda strivire a celor puținî aleși; nu printr'un învățămînt de forme goale, de dresare a memoriei, dar lipsit de orî ce duh de viață, de orî ce suflet; ci pe de o parte, printr'o potrivită libertate *pentru toți*, pe de alta, printr'o sinceră propovăduire a evangheliei; prin crearea unui cler cu adevărat vrednic și harnic de sfînta lui menire; prin propagarea unei culturi *diferențiate* după trebuințe practice dar și ideale, nu a unei «culturi» egalitare după închipuire teoretice; prin pregătirea generațiilor ce vin *în vederea creării unei întregi civilizații naționale*, nu a unei culturi exclusiv utilitariste, cu un pampon tricolor de fraze goale. Dar multe, multe sînt de zis; și le voi zice.

Cam în acest fel procedaseră, încet și sigur, — pînă a nu se molipsi de scolastica politică franceză, — Englezii; așa au procedat și Americanii, așa au procedat Germanii, așa au procedat Elvețienii, Norvegienii, Suedezii, Danezii — toate acele națiuni ale căror «*drepturi*» demagogia mereu ni le citează, dar ale căror *virtuți* ea mereu le uită; a căror «*democrație*» mereu ne-o preamărește, dar a căror disciplină religioasă, patriotică și morală mereu ne-o presintă ca «*clericalism*», ca «*obscurantism*», ca «*limpenie*». Chestie de «*creer*» și de

bună credință și de cuviință; chestie de calitate superioară, de «aristocrație» care este luată la goană de orî ce democrație gălăgioasă, decrepită. — Căci faptul acesta în sine: că cea mai inteligentă și mai nobilă concepțiune politică din cite a fost și sînt și pot să fie în lume; că unica posibilitate de a da unei națiuni un regim onest și demn, cu înțelepciune și autoritate, *pentru toți* mulțumitor: faptul acesta în sine că o monarhie, secundată de o aristocrație de talente și virtuți, și controlată de popor, de «democrație», — este o *oroare* pentru toți democrații radicali și exclusiviști, e în acelaș timp sentința de moarte pentru orî ce democrație.

* * *

De încheiere, revin la chestia cu d. Fouillé spre a dovedi antagoniștilor mei că trebuia să se ferească a-l reclama pentru sine fără a cunoaște scrierile lui. Orî-ce părere ar avea cineva despre valoarea sau nevaloarea acestui scriitor, antagoniștii mei vor ceti, cred, cu interes și cu folos ceea-ce zice acest filosof «democrat» și despre «*minunata democrație ateniană*» modernă, — a *Greciei de azi*. Ei, ținînd așa de mult la ideile lui politice (fără a le cunoaște!), trebuie să fie încîntați de cele ce urmează.

D. Fouillé, vorbind de Grecia de astăzi, după ce arată rîspîndirea instrucției acolo, constată cu democratică însuflețire că «*această fericită țară: «cet heureux pays possède maintenant plus de 50 journaux et près de 30 revues»...(!)* Dar deja pe pagina următoare, marele filosof al democrației «cumpătate» e nevoit să facă o altă constatare, zicînd: «Astăzi, toți Grecii luminați care se preocupă de viitor ne semnaleză cele două nenorociri sociologice(!) care pustiesc Grecia: *extension du fonctionnarisme et accroissement de l'armée des déclassés*... Fiecare Grec său mai fiecare, zice d. Nicolae Politis, crede că misiunea de căpetenie a guvernului este să-î dea o «*slujbă*», fie lui, fie unui membru al familiei sale. *Fiecare partid are un detașament al său de funcționari; cei din opoziție așteaptă răsturnarea guvernului spre a lua locurile rivalilor lor; fiecare partid avînd un stat major, îndată ce ajunge la putere întreg personalul său e pus în slujbe, de la cel dintîiu prefect pînă la cel din urmă institutor.* «D. Politis chiar ne spune», continuă d. Fouillé, «că unii, demni compatrioți ai lui Ulise, au grijă de a avea în propria lor familie membrii cari aparțin partidului advers, astfel că, fie dintr'o parte, fie dintr'alta, totdeauna este o «*slujbă*» în familie... În Grecia, ca pretutindenî (în regim democratic!) «*declasații se fac sau politicieni sau gazetari, sau socialiști, ceea ce potrivește exercițiului dialectic-*

ticeî... D. Politis ne informează că un număr considerabil *finissent en cour d'assises, s'évadent de prison et deviennent brigands...* E ade-vărat că aceste bande de briganzi, departe de a fi ele însăși anar-hice, sînt foarte bine organizate și formează «*de petits états dans l'Etat*»... Ele trimit «*circulări*», pun biruri *sous forme de rançons, dé-lèguent des ministres plénipotentiaires au gouvernement pour lui de-mander de fortes sommes, jusqu'à ce que le gouvernement, lassé de payer, leur livre enfin bataille...* Ș'apoî d. Fouillé adaogă: «*Trebuie admis că libertățile moderne sont particulièrement dangereuses en un pays qui a toutes les misères avec toutes les ambi-tions*. Grecia nu are capitaluri de loc, *ceea ce nu împiedică pe re-torii ei socialiști*» — (să nu se supere d. Stere !..) — «*a ține conferințe publice despre «tirănia capitalului», o teză pe care Gorgias va fi re-gretînd că n'a cunoscut-o. În zilele noastre, ca și odinioară, politica (democrația !) și politicianii (democrații !) sînt aceia qui ont perdu la Grèce*. Ascultați pe toți aceia care aū urmărit de aproape afacerile acestei țări, ei aū să vă spună că *autoritatea, în loc de a fi privită ca păzitoare a ordinii publice a devenit acolo o unealtă în serviciul partidelor*; că, în ochii administrației, o singură clasă de cetățeni merită protecțiune și solitudinē: *partizanii gu-vernului*; că toți cetățenii cari nu sînt înrolați sub drapelul guvernului sînt priviți ca dușmani. Se mai adaogă că **guvernul fiind totul, deputații n'aū la inimă de cît un singur lucru : să se pună bine cu el...** Cînd ni se mai face tabloul *ingerinței deputaților în numirea slujbașilor, aleși după favoare, deveniți agenți politici și însărcinați cu protecția intereselor individuale*; cînd ni se arată că *această in-gerință se întinde la distribuirea justiției, grație dreptului ce are guvernul de a muta pe magistrați și de a-i înainta*; cînd ni se des-crie, în fine, amestecul deputaților în chestiunile armatei, amestecul politiceî producînd *desorganizarea diferitelor servicii, indisciplină și favoritism...* (democrație !); *dreptul acordat fiecărui ofițer de a se prezinta la alegeri, politica prezidînd la alcătuirea statelor-majore, politica pînîndu-și favoriții în fruntea armatei, — înțelegem de-zastrele pe care le-a suferit Grecia și întrevădem pe acelea care îi așteaptă, în orice țară, pe imitatorii acestui regim social*»¹⁾....

Iată ce spune chiar și d. Fouillé, atît de apreciat de «*Viitorul*» - Dar ce are a face? Doar tot el începuse capitolul cu constatarea ideo-

¹⁾ Alfred Fouillé, *Esquisse Psychologique des Peuples Européens*, Ed. III 1903, pag. 41—44.

logică: «*Cet heureux pays possède maintenant plus de 50 journaux et près de 30 revues*» !!.. Așa judecă cel mai mare filosof social al Franței; al Franței pe care alții o numesc și ei, în alt înțeles, *doux pays*! Și să ne mai mirăm că «*Viitorul*», într'o plină confuzie de idei, pune «*chestia de creer înainte de toate*»!

AUREL C. POPOVICI.

CADEREA FRUNZELOR

— DUPĂ MILLEVOYE —

Venise toamna și'n păduri
 Culcase frunzele 'n troene;
 Un cântec nu era 'n poene
 Și nici frunziș prin codri suri.
 Un bolnav numai, tinăr încă,
 Mergea încet, cu pașii rari,
 Prin taina sfântă și adincă
 A urieșilor stejari.
 «O, codru drag, rămîi cu bine:
 Ca frunzele, ce cad, ești mor,
 Și-o prevestire pentru mine
 E'n trista scuturare-a lor.
 Oracolul din Epidaur
 Mi-a spus: În codru vei vedea
 Căzînd podoaba lui de aur
 În cea din urmă zi a ta.
 Eternul chiparos trimite
 A sale ramure cernite
 Spre chipul tău întunecat,
 Iar tinerețea ta voioasă,
 Ca iarba fragedă supt coasă
 Se vestejește ne'ncetat.

Cu-a toamnei triste vînturi reci
 S'a dus, ca umbra de ușoară,
 Spre întunerecul de veci
 A vieții mele primăvară.
 Deasupra-mi scuturați năframa
 De frunze, voi, stejari bătrîni,
 Să fie-o taină pentru mama
 Mormîntu 'n care voiți fi mîni!
 Și numai draga mea de cată
 Mormîntul meu, plîngînd, vre-odată
 Cu părul despletit, spre sară,
 Treziți prin șoapta-vă ușoară
 O clipă umbra-mi mîngîiată».
 Se 'ntoarse-apoi, c'o frunză vîntul,
 Foșnînd prin crângi, îi prevesti,
 Că asta-i cea din urmă zi,
 Și supt stejar îi fu mormîntul...
 Dar ochii dragi n'au mai venit
 Să plîngă la mormînt, de jale;
 Ciobanul numai de pe vale,
 Trecînd prin codrul vestejit,
 Stîrnea tăcerea sfîntă 'n cale.

MIHAI PETROV.

T R I S T I A

*De ce azi sufletu-mi îmbracă
Tristețea toamnei 'ntîrziate, —
E vre-un regret de zile duse,
Vre-un dor ascuns care-l străbate?*

*Nică ploaia razelor de soare,
Nică parcul vesel, parfumat,
Nu mișcă sufletu-mi spre viață!..
De ce mă simt azi întristat?*

*Doi ochi frumoși, doi ochi nostalgici,
Desprinși din lumile visate,
Doi ochi mi-aș coborît pe suflet
Tristețea toamnei 'ntîrziate!*

I. P.

I D E A L U L

— NUVELĂ DE MATILDA SERAO —

Laura, cu o mină serioasă, retrasă lingă măsua de lucru, ca capul apecat, se juca cu nasturii mânușii; pe spătarul unui scaun stătea aruncată o pelerină brodată cu aur pe margini; un evantaliu de satin roș pe o parte, galben și negru pe cealaltă, stătea pe jumătate deschis pe măsua. Laura îmbrăcată într'o rochie de mătase neagră, cu o trenă de aceeași culoare, avea atirnat în scobitura triunghiulară a bluzei pe pept, un mănunchi de flori roșii și galbene, iar un buchețel din flori de aceeași culoare, îi atirna după ureche, atingîndu-i gîtul.

Cezar intră fără sgomot, o privi un moment gîndindu-se la ceea ce trebuie să-i spue și apoi îi zise:

— Bună seara, doamnă.

Ea nu se ridică, se întoarce numai spre el scoțindu-și mânușa și-l întrebă:

Tu ești, Lanseverino?

— Curioasă întrebare.

— Mulțumește-te cu asta, ți-am cruțat alta care putea fi luată drept obrăznicie.

— Contesă, astă seară ești un...

— Inger nu-ți așa?

— De bunătate! Lucru nou, mă cruți de-o obrăznicie, ești indulgent! Ce mare nenorocire mă amenință?

— Cine știe?

— Mai de grabă prefer obrăznicia, conteso. Mi-o inchipui chiar, vreai să-mi spuți: ce cauți aici?

— Bănuești prea mult, Lanseverino, și nu-ți bine.

— Pentru mine? Viu aici...

— Ca să mă vezi, pentru că ești îndrăgostit de mine.

Cunosc muzica.

Lanseverino pâli, cu toată mișcarea sa elegantă, apoi își răsuci nervos mustața.

— ...Așa iute — zise el. Dar n'ai fi zis-o. Nu-ți de crezut, conteso, dar reușesc chiar față de tine a fi de spirit.

— Datorită tot mie, Lanseverino.

El se posomorî, dar mîndria îi redete un surîs ironic.

— Cît ești de bună și cum mă faci de fericit, conteso, zise el plecîndu-și mai mult capul.

— Prea bine, iată un compliment destul de grațios, dar care nu e de cît începutul aceluia pe care în curînd le voi auzi la teatru.

— Serios, te duci la teatru, zise el, ca și cînd ar fi fost distrat.

Ești bună să-mi spuți pentru ce te duci?

— Ca să mă plictisesc în mai multă lume.

— Atunci plictisește-te acasă cu mine. Iată o propunere cu adevărat egoistă, n'o tîgăduesc, am să mă fac în patru pentru a te face să te plictisești ca și la teatru. Dacă vrei, voi deschide pianul și-ți voi cînta cele mai serioase și cele mai plăcute melodii din Lo-hengrin ce ar trebui să le ascuți la San-Carlo.

Îți voi vorbi nimicuri, despre iubire, plimbări, cum ți-ar vorbi și prietena Evelina. Îți voi face curte nedibace cum ți-ar face-o George Artur, Adolf sau Gino. Apoi de odată mă voi preface că vii să-ți dau o vizită și să-ți spun ceea ce îți spusei.

— M'ar încînta mai mult, ceea ce nu mi-ai spus.

— Triste lucruri, nu-ți așa? zise el cu un accent plîngător.

Urmă apoi un minut de tăcere. Lucru curios, contesa Laura se gîndea, dar se reculese imediat.

— Dar parterul, ne va lipsi, cine-l va face?

— Și ce spune parterul de noi?

— Eh! nimica toată, Lanseverino. Că mă iubești și nu te iubesc.

— Spune-mi pentru care motive, frumoasă contesă.

— Nu le spun, fiindcă nu le am. Se iubește și nu, fără motive, după împrejurări. Iubirea și indiferența se aseamănă între ele.

— Pronunți o frază teribilă, zise el liniștit.

— Voi ajunge tirziu la teatru, murmură ea.

— De abia sint nouă. Așa de curînd să te duci nu-ți nobil. Cine e ca tine, de două ori contesă și de trei ori marchiză, nu poate pleca așa de timpuriu la teatru. N'ași cuteza să te însoțesc.

— Ți-ar plăcea să mă însoțești? întrebă ea strălucindu-și în ochi pasiunea.

— ...Nețarmurit de mult, murmură el, înțelegînd răutăcioasa-și idee, cu tot murmurul de compătimire ce aș deștepta în faimosu-ți parter, conteso. Uite, sint sigur — și vocea-și tremură de minie, — că mă compățimesc.

Ea nu răspunse nimic. Dar după o scurtă tăcere îl întrebă:

— Ai fost la bal la Della Mano?

— Fusei.

— M'ai așteptat în zadar, reluă ea, făcîndu-și grațios vînt cu evantaiul.

— În zadar.

— Trimesei să le spue că eram bolnavă. Ți-am dat de gîndit? Nu era însă adevărat. Rochia mea trimeasă de la Paris îmi venea oribil.

— Ca și asta cu care ești îmbrăcată azi.

— Ți se pare. Cu toate astea ar trebui să-o preferi pe asta cu flori de culori așa de pătimașe. Nu predicî în toate părțile iubire, pasiune și iar pasiune?

— Dar nu artificiale ca florile tale, ca falșa culoare a panglicelor ce te împodobesc, conteso, ca imitatele arabescuri ale evantaiului, ca tine însuși.

— Ce? zise ea, întorcîndu-și iute spatele.

— Iartă-mă, am greșit... îmi vijiiie capul. Aici e un parfum pătrunzător care-mi ațîță nervii.

— Așa da — aprobă ea, agitîndu-și ușor evantaiul.

— Am greșit, te-am ofensat. Nu ești falșă, din contră, foarte sinceră, nu mi-ai promis și nu mi-ai făcut nimic. Din primul moment ce te văzui, te-am judecat, ai rămas neschimbată. Îmi place să stau

cu tine, conteso, ai caracter; caracter de indiferență, de apatie, dacă vrei, unit cu o dreaptă măsură de vanitate. Frumos caracter; eu te admir.

— Crezi că Tereza Realps se va mărita cu vărul tău Mario? zise ea oprindu-și o ușoară ezitare.

— Această căsătorie pare că te distrează ca și vorbele mele fără șir; ar fi mai bine să te duci la teatru.

— Îți mulțumesc, pentru mine e tot una; dacă vrei, rămân aici pînă la miezul nopții. Mă distrez și aici.

— Ce lucru te-ar putea face să plîngi, Laura?

Ea nu răspunse nimic, ci rămase gînditoare.

— Te întrebam, zise el după o mică pauză, ce lucru te-ar putea face să plîngi, contesă Mormile.

— Nu știu... nu știu... dar ceva trebuie să existe. Îl voi găsi...

— Și mi-l vei spune?

— Poate. Ți-ar plăcea să-mi vezi lacrimile?

— Eu nu le voi vedea — zise Lanseverino, plecîndu-și capul.

— Bine, zise ea și simțînd că-i este frig, se ridică de-și luă pelevina. Scoborîră apoi scara cea mare la braț, fără a spune nimic, fără chiar a se privi. La ușa cupeului, el o salută ridicîndu-și respectuos pălăria. Ea surîse.

— Veți veni mai tîrziu la teatru, Sanseverino?

— Ce să fac acolo?

— Ceea ce fac toți.

— Nu, mă duc la circ.

— Te poate distra?

— De loc. Totul e în zadar. Bună seara, Contesă Mormile.

— Bună seara, Duce Sanseverino.

În luna cînd frunzele ofilite ale capacilor incepeau să cadă, împrejurul locuinței de vară totul zăcea într'o tăcere mistică. Din cînd în cînd, de departe, pe drumul cel mare se auzia uruitul unui trăsurii. În camerile de jos ale vilei, ciți-va servitori dormeau fără grije în paturile lor sărăcicioase; fata din casă împletia lingă fereastră un ciorap sineliu, iar în bucătărie rîndașul freca tăcut tacimurile de argint. Contesei Laura nu-i plăcea zgomotul la țară; ea însăși sta în salonul ei favorit, salon verandă și seră, unde draperiile ferestrelor gotice potoleau lumina vie de afară; Mistralul adia încetișor, un avuz, din care țîșneau subțiri coloane de apă, răcoria aerul, iar florile de toamnă împrăștiate artistic desfătau ochiul. Contesa îmbrăcată într'un capot de cașmir alb, împodobit cu fine dantele albe,

avea prinși în păr și la pept trandafiri albi și se legăna ușor, într'un hamac prins de două colonade sculptate artistic.

— ...Voiam să-ți spun, Sanseverino, continuă ea șirul vorbirei, cu vocea sa seducătoare și dulce, — că voi rămîne la Capodimonte pînă la sfîrșitul lui Octombrie.

— Așa de tirziu? Și cu toate acestea nu-ți place să stai aici și nici nu ți-a plăcut vre-odată.

— Așa ți se pare; într'adevăr, nu știu dacă și acum îmi place; dar liniștea sa poetică mă atrage, mă subjugă. Orașul trebuie să fie oribil de urît, ars de soare, plin de praf, de lume burgheză și de zgomot asurzitor. Ce cald trebuie să fie acolo. În amurg, cînd stau pe terasă, îmi pare că văd Neapolul fumegînd ca și coșul unui vapor. Dar iubitul tău Sorento cum l'ai părăsit?

— Cu mare tristeță. E foarte drăguț și poetic; acolo, în mijlocul alor tăi, fiecare se întrebă pentru ce lipsești?

— Și tu te întrebî?

— Eū nu mai îndrăznesc nimic, o știî. Prietenii tăi fac comentarii, presupuneri....

— Ce presupun?

— Nu o voi repeta nici odată.

— Înainte mi-ai fi spus-o.

— Îmi ordonî?

— Da, chiar te rog.

— Eî bine! toți zic că ai un amant.

— Și tu crezi să am un amant? zise ea, fixîndu-l curios.

El simți un fior trecîndu-î prin tot corpul și rîspunse:

-- Nu te cred.

— Și de ce?

Sanseverino tăcu. Ea neliniștită, rupse un trandafir din o glastră ce era lingă ea și-l aruncă nervos. El îl prinse din zbor și-l mirosî îndelung, pe cînd ea îl observă cu atenție, întrebîndu-se: sărutase floarea, ori îi aspira numai parfumul.

— ....Spune-mî Sanseverino, cînd erai la Sorento, iți aminteaî adesea de Neapol?

— Vrei numai decît să-ți spun, Contesă?

— .....Mă gindeam la Capodimonte.

— La Capodimonte.

O ghicisem, zise ea cu vocea plîngătoare, iar din ochi i se prelinsă pe obraz două lacrimi ca niște perle.

El o privi surprins, dar ea nu-î dete timp să rîspundă, continuînd

— Am citit alaltăeri o vorbă misterioasă într'o carte misterioasă.

E vorba : ideal. Nu zîmbi, o cunoșteam, dar nu înțelegeam bine ce să fie. Idealul nu-î norul fugarnic? Nu-î muzica ce-o avem în minte? Nu-î tabloul pictat de fantezie? Nu-î fantoma adorată? asta e totul, nu-î așa?

— Da, Laura, asta e totul și încă ceva.

— Nu-î așa prietene, că trebuie să ai un ideal și să-l iubești?

— Spune-mi-l care este?

— Nu pot să ți-l spun.

— Ei ce e? poate nu mă iubești? exclamă ea cu ochii scînteietori plini de patimă.

— Da, dar nu-ți voi spune idealul meu.

— Bine, nu mi-l spuî; dar îl știu, inima mi-l spune. Idealul tău e o femeie care te iubește; mîngăie-te și mulțumește Domnului, idealul tău e viu: te iubesc Cesar.

— Nu glumești, Lauro?

— Sincer îți spun că nu glumesc.

— Poate te înșeli.

— Serios ți-o spun că nu mă înșel.

— El se îngălbenea din ce în ce, iar un ușor tremur îi agita colțul gurei.

— Te conjur, Lauro, nu minți. Rămii frumoasă, răutăcioasă, seducătoare, dar indiferentă, neprefăcută. Dacă vrei să te ador, spune-mi că nu mă iubești.

— Nu te pricep, Cesar, ești nebun; eu știu că te iubesc.

— Adio, Lauro.

— Nădăjduesc, că n'ai să pleci de aici.

— Mă duc, adio.

— Cesare, Cesar!

Ea deschise ușa dela balcon, via lumină a soarelui o izbi; se aplecă pe balustrada balconului și strigă:

— De atita timp, Cesar! Din primul, din primul moment...

— Cu atit mai rău, zise el salutind-o. Și se pierdu în depărtarea drumului.

D. CRISTORIAN.

CONCERTUL D-șoarei CIONCA

Astăzi, Vineri, orele 9 seara, se va da la Ateneul Român, supt înăltul patronajiu al M. S. Reginei, un concert al genialei noastre pianiste d-șoara Aurelia Cionca și al d-șoarei Henriette Sauer din Berlin. Programul e foarte bogat și ales (Bach, Beethoven, Chopin, Grieg, Liszt, Richard Wagner, etc.). Nu ne îndoiim că și de astă dată succesul d-șoarei Cionca va fi pe deplin, ca și sprijinul publicului nostru iubitor de muzică.